

getur, jus naturæ postulat, ut in eo contrahendo integra libertate fruatur. Idem eodem jure intellectum volo de sponsalibus.

CAPUT II.

De dissolutione sponsalium.

16. *Quæst. 1.* Quibusdam de causis dissolvuntur sponsalia? R. dissolvuntur 1. per matrimonium validum cum alia initum, saltem eo tempore, quo durat matrimonium. An autem, mortuo conjugē, reviviscat obligatio sponsalium, disputatur a TT. Certum est, eum, qui non contraxit, manere liberum; cum ille, qui contraxerit, cesserit juri suo ad matrimonium cum priore sponsa. Verum is, qui contraxit, mortua conjugē, probabiliter tenetur ad priora sponsalia, cum nullo jure sint irrita, licet suspendantur, ut accidit in eo, qui votum Religionis emisserit, ad quod tenetur conjugē mortua. Sed alii id negant de matrimonio, quod vinculum est perpetuum, & ejusdem rationis, ac sponsalia.

17. Dissolvuntur 2. per mutuum utriusque consensum, & quidem etiamsi fuerint juramento roborata; juramentum enim in utilitatem alterius imbibit hanc conditionem, si alter accipiet, vel non remittat. Quod si una pars tantum consentiat dissolutioni sponsalium, non solvuntur absolute, sed tantum datur jus resiliendi alteri parti, ut docent Salmant. cum communi DD. sponsalia vero facta inter impuberes non solvuntur,

tur, donec annos attigerint pubertatis. Tunc enim quæque pars potest reclamare coram iudice, vel testibus, atque ita resilire; verum si id statim non faciat sciens prudens, censetur consentire. Constat ex c. de despons impub. Ille autem statim reclamasse dicitur, qui intra triduum reclamet; sed non sufficit internus dissensus, nisi exterius manifestetur. Quid vero si impuberes sponsalia juramento firmaverit? Eos, invita altera parte, non posse resilire, censent Roncaglia, Aversa, & alii; id tamen adhuc eis concedi, affirmant Pontius, Viva, Concina.

18. Solvuntur 5. sponsalia, si superveniat impedimentum dirimens matrimonium. Certe ex parte innocentis ita dissolvuntur, ut iste non teneatur petere dispensationem. An autem etiam solvantur ex parte nocentis, non ita certum est, imo probabilius existimo solum remanere suspensa, donec tollatur impedimentum; æquum enim non est, ut reus ex suo crimine commodum reportet. Quod si impedimentum sponsalibus contractis adveniens non sit dirimens, sed tantum impediens, non dissolvit sponsalia, nisi oriatur ex voto religionis, & valde probabiliter etiam castitatis.

19. Dissolvuntur 4. per crimen atrox alterius, sed non nisi ex parte innocentis: censetur autem crimen atrox fornicatio, sive spiritualis, ut hæresis, sive corporea tam sponsi, quam sponsæ, habita post sponsalia. Quod si fornicatio sponsæ sponsalia præcesserit, potest vir, ea cognita, resilire, etiamsi ipsa invita vim passa fuerit, ut communius docent DD. cum S. An-

tonino. Contra vero sponsa nequit rescindere sponsalia propter fornicationem viri quæ præcesserit, nisi ex alia femina prolem genuerit, vel huic vitio noscatur valde fuisse deditum. Quod si uterque sponsus post sponsalia fornicetur, neutri licet resilire juxta aliquos TT. sed alii probabilius existimant id soli viro licere, cum dispar sit utriusque ratio, & dispar damnum. Quoad alias actiones impudicas attinet, illæ si a sponsa permittantur quoad alium, poterit sponsus resilire, sed non vice versa, nisi adeo sint frequentes in sponso, ut merito timeri possit eum sponsæ fidem non servaturum.

20. *Quest. 2.* Qualis mutatio sufficiat, ut alter sponsus possit a sponsalibus resilire? R. mutatio gravis, & notabilis, quæ si ab initio cognita fuisset, a sponsalibus deteruisset. Hujusmodi est 1. inimicitia, vel odium grave inter sponso, quo refertur morum asperitas, vel sævitia post sponsalia primum cognita; item justus timor futuri scandali, vel rixarum inter parentes, vel consanguineos. 2. specialis deformitas, vel infirmitas in alterutro, v. g. paraly-sis, morbus venereus, mutilatio, cet. Vel talis defectus, qui reddat sponsum ineptum ad officium exercendum, quo familia sustentari possit. Quod si vitium sit occultum, & graviter perniciosum, sponsus eo laborans tenetur illud detegere ante sponsalia, & contractis sponsalibus, ante matrimonium. 3. si magna alterius debita detegantur, vel grave sit periculum famæ, morbi, fortunarum, paupertatis cet.

21. Hinc censetur gravis mutatio, si sponsa dotem afferre nequeat, si filius a Patre timeatur exhæredandus; si quæ virgo habebatur, postea corrupta detegatur; quamvis ipsa non teneatur vitium occultum manifestare, ut communis fert opinio TT.: si alter sine alterius venia proficiscitur in terras longinquas; quia censetur renunciare juri suo, ut constat ex *c. de illis 5. de sponsal.* Non vero si discessit in propinquum locum cum animo redeundi, quamvis nisi post multum tempus ex causa necessaria non redeat. Verum si absentia sit diuturna, & ille requisitus non accedat ad matrimonium contrahendum intra certum tempus, sponsa libera remanebit, ut docet Bened. XIV. *Not. 46. ex declar. S. C. 1723.* Quod si terminus sit præfixus non solum ad sollicitandam obligationem, sed etiam ad finiendam, elapso termino, innocens potest omnino resilire. An etiam id possit is, qui per culpam distulit, dubitatur. Negat communior sententia, alii tamen affirmant cum D. Th. in 4. d. 27. q. 2. a. 3.

22. *Quest. 3.* Quo modo solvantur sponsalia per professionem Religiosam, & votum castitatis? R. 1. certum est ea omnino dissolvi, quamvis jurata fuerint, per solemnem professionem in Ordine adprobato. An autem dissolvantur etiam per solum ingressum alterius sponsi in Religionem, magna est controversia. Relictis aliorum opinionibus, probabilius existimo ea dissolvi tantum ex parte manentis in sæculo, sed non ex parte ingredientis, si postea ad sæculum redeat. Ratio primi est, quia

ingrediens censetur renunciare juri suo, & aliunde in eo mutatio gravis accidit, si religionem deserat, quod ut plurimum dedecori habetur. Ratio est autem secundi, eo quod per ingressum non redditur quisquam inhabilis ad matrimonium, sicut redderetur per professionem. Non tenetur autem ingrediens Religionem stare juramento de promissione matrimonii, cum hoc censeatur emissum de contrahendo, nisi status perfectior eligatur. Quod intellego, nisi matrimonium esset necessarium ad legitimum prolem, scandalum reparandum, vel honori sponsæ providendum.

23. R. 2. Per susceptionem Ordinis Sacri dissolvuntur sponsalia, non autem matrimonium ratum. Ita omnes; & constat ex *Extrav. antiq. de voto*. Utrum vero peccaret is, qui inscia, vel invita sponsa Sacros Ordines susciperet, affirmant aliqui, alii negant, utriusque valde probabiliter. Quod attinet ad Minores Ordines, eos dissolvere sponsalia ex parte sponsæ, censent Roncaglia, Sporer, aliique, cum per eos videatur sponsus cedere juri suo ad matrimonium, statum amplectendo, qui ordinatur ad Sacros Ordines matrimonio repugnantes. Sed opinio verior, & communior id negat, cum vera status Minorum Ordinum consistere possit cum matrimonio, ut constat ex *c. 1. de Cler. Conjugatis*.

24. R. 3. Per votum simplex Castitatis, vel suscipiendi Ordinis Sacri non dissolvi sponsalia prius contracta, etiam ex parte voventis, docent multi cum S. Antonino, Navarro, To-

leto, & aliis; eo quod Deo accepta esse nequeat promissio rei alteri debitæ, vel promissæ. Verum contraria sententia est quoque probabilissima, eamque tuetur D. Th. in *Suppl. q. 53. ar. 11.* dicens: *per votum simplex sunt sponsalia dirimenda*; neque enim aliter censetur facta promissio matrimonii nisi sub tacita conditione: *quandiu melior status non eligatur*. Affertur autem decretum S. C. Concilii 5. Martii 1701. declarantis, votum castitatis, aut suscipiendi Sacros Ordines, per electionem melioris status irritare sponsalia, etiam juramento firmata. Recte autem ait Concina, eum, qui votum eliceret, ut sponsam eluderet, scilicet animo petendi dispensationem, & alteram ducendi, graviter peccatorum, nec fore liberum ab obligatione priorum sponsalium.

25. *Quest. 4.* Quo pacto matrimonium dirimat sponsalia? R. quoad eum, qui non contraxit, dirimi quidem sponsalia, ut nemo dubitat. Quoad eum vero, qui contraxit, certum est durante matrimonio cum alia contracto, cessare sponsalium obligationem ex *c. si inter de sponsal. & ex c. 1. de spons. duor.* Quod si conjugium solvatur morte conjugis, dubitatur, an augeat obligatio priorum sponsalium? Negant multi, dūce S. Bonav. eo quod obligatio semel extincta nunquam reviviscat ex *c. quæris de consecr. d. 4.* Sed mihi probabilior videtur sententia affirmans; quia nullo jure constat sponsalia omnino irritari per subsequens matrimonium; non quidem positivo, quod nulli habetur; non naturali, cum non extinguatur.

tur, sed suspendatur obligatio, cui sublato impedimento, possit satisfieri, ut patet in eo qui post votum Religionis matrimonium consummaret; hic enim, mortua conjuge, teneretur quidem votum adimplere.

26. *Quæst. 5.* Quando requiritur auctoritas judicis ad sponsalia dissolvenda? R. si causæ manifestæ sunt, aut omnino certæ, licet occultæ, opus non est judicis auctoritate; seus vero, si causa sit dubia jure, vel facto. Imo etsi causa certa sit, sed occulta, ut ex dissolutione oriri possint scandala. Quod si causa probari nequeat coram judice, saltem cum uno teste jurato, auctoritas judicis non exigitur. Cum vero defectus alterius sponsi probari quidem potest, sed est occultus, debet innocens alterum monere, & minari se coram judice revelaturum esse culpam, nisi solutioni sponte acquiescat.

CAPUT III.

De natura Matrimonii secundum se.

27. *Quæst. 1.* Quid est matrimonium? R. Matrimonium, prout commune est etiam infidelibus, est contractus legitimus, quo vir, & mulier sibi invicem corpora sua tradunt ad perpetuam vitæ societatem, usum prolis suscipiendæ, & remedium concupiscentiæ. Ante Christi adventum tantum habuit vim contractus, sed a Christo Domino fuit evectum ad rationem Sacramenti, ut definit Trid. Sess. 24. c. 1. ex

Apost. ad Eph. 5. dicente: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia; significat enim conjunctionem spirituales inter Christum, & Ecclesiam.* Hinc in matrimonio tria considerantur, nimirum ratio contractus, vinculum conjugii perpetuum, & copula carnalis. Hæc autem non est nisi effectus Matrimonii, sine quo illud potest optime consistere, ut constat de B. Virgine, & aliis Viris Sanctis, qui absque usu conjugii, imo cum voto continentiæ matrimonium contraxere.

28. *Quæst. 2.* Quænam est materia, & forma hujus Sacramenti, & quisnam ejus Minister? R. aliqui ex TT. cum Cano, Tournelyo, & aliis docent, Ministrum Matrimonii, quia Sacramentum est, esse Sacerdotem assistentem, & formam ipsius verba: *ego vos conjugo*, cet. Communis tamen sententia DD. est, ipsos contrahentes esse Ministros Sacramenti, & formam esse ipsorum verba mutuam consensum exprimentia. R. 2. materia Sacramenti juxta multos sunt ipsa verba sponsorum, vel alia externa signa consensum exprimentia. Alii vero cum S. Antonino, Bonav., Gersonio dicunt materiam remotam esse corpora contrahentium, proximam vero ipsam corporum traditionem. Convenit autem inter omnes, ad Sacramenti rationem non requiri traditionem actualem, sed sufficere voluntatem externis signis expressam, ut S. Ambrosius, & Chrys. aperte docent.

29. *Quæst. 3.* Quisnam est finis Matrimonii? R. Triplex, scilicet procreatio prolis, remedium concupiscentiæ, obsequium reciprocum:

duo priora intrinseca sunt Matrimonio, tertium est omnino extrinsecum. Ad essentiam Matrimonii opus non est hos fines intendi a contrahentibus: unde valide, sed illicite contrahit qui habet animum vitandi prolem, vel adulterandi, modo id in pactum non deducat, nec finem præcipuum positive excludat. Qui autem præcipue nubat in remedium concupiscentiæ, venialiter peccabit, inquit DD. multi cum S. Th. cum eligat finem minus præcipuum præ magis præcipuo, quod ordini naturæ adversatur. Alii non minus probabiliter excusant etiam a veniali, probantque ex Apost. 1. ad Cor. 7. propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, & unaquæque suum virum. Et quamvis D. Th. respondeat, id ab Apostolo dictum secundum indulgentiam, quod veniale non excludit, nec intelligi de vitanda propria, sed conjugis fornicatione; pace tamen Angelici Doctoris, ejus interpretationi non acquiesco. Placeat magis explicatio D. Chrysostomi, qui ea verba intelligit de cavenda fornicatione propria, idque ex tota serie textus aperte colligitur; deinde indulgentiæ verbum non significat permissionem culpæ, sed permissionem rei licitæ. Neque ulla est inordinatio eligere finem honestum, licet minus præcipuum, modo finis primarius ad secundarium non referatur. Idem dico, si quis nubat ob alios fines honestos, v. g. ob pacem familiæ, honorem proprium, cet. si finis primarius positive non excludatur.

30. Non licet tamen nubere ob solam carnis voluptatem, vel ob cupiditatem divitiarum,

vel inanis gloriæ, aut honoris, cum non sint fines honesti. Peccant etiam, & quidem graviter contrahentes in statu peccati lethalis, etiam si per procuratorem contrahant, quia verum Sacramentum suscipiunt. Aliud est de procuratore contrahente, & de Sacerdote assistente, quia nec suscipit, nec administrat Sacramentum. Ita communiter TT. cum Lugo, Salamant. & aliis contra paucos alios.

31. Quæst. 4. Quænam requiruntur ad contrahendum matrimonium per Procuratorem? R. sequentia: 1. speciale mandatum, sive scripto detur, sive ore tenus, sive viro, sive femina, modo sit de contrahendo cum definita persona. 2. ut procurator per se contrahat; non enim potest ipse alium delegare sine expressa mandantis facultate. Constant hæc omnia ex c. final. de procurat. in 6. Requiritur 3. ut mandatum non sit revocatum, etiam in mente, antequam contrahatur; nec sit tacite revocatum, ut si quis dederit mandatum contrahendi cum una, & ante contractum matrimonium sponsalia inierit cum alia. 4. ut procurator ostendat mandatum parochi, & testibus, & coram eis contrahat ad formam Tridentini; non requiritur autem, ut eis tradatur mandatum ipsum Procuratoris ex parte mandantis. Quod si procurator excedat limites remandantis, negligendo condiciones a mandante requisitas, scilicet, ut contrahat sub tali dote, tempore, cet. matrimonium erit nullum; non vero, si omittat condiciones a jure requisitas, sine quibus valet per se matrimonium, quamvis non sit

licitum; ut sunt v. g. publicatio denuntiatio-
num, facultas Episcopi, & similia.

32. Si quis mandatum dedit sine animo
contrahendi, sed ante celebrationem illud ra-
tum habuit, valet matrimonium; nam eo tem-
pore, quo procurator contrahit, re vera adest
voluntas mandantis, quod satis est ad valo-
rem contractus: est communis opinio TT. con-
tra paucos. Matrimonium vero per epistolam
contrahitur, quando alter, v. g. sponsus scri-
bit ad sponsam, sese illi tradere in maritum,
& exinde eam in conjugem accipere, & spon-
sa idem rescribit viro; & uterque postea epi-
stolas legit coram paracho, & testibus. Pariter
quando vir scribit feminae, sese illi in virum
tradere, & ratum habere illius consensum, ex
quo illa praestiterit eum; tunc licet femina non
rescribat, sufficit ad matrimonium contrahen-
dum, quod femina coram Parocho, & testi-
bus aperiat litteras, & consensum praestet. Ita
Navarrus, Salmant. Sanctius, alii.

33. *Quest. 5.* Quinam consensus sufficiat
ad contrahendum? R. requiri consensum de praesenti,
sive verbo, sive scripto, sive nutibus
expressum. Sufficit etiam ipsum exprimere per
alium, ut parentes pro filiis, modo quo de
sponsalibus est dictum. Sufficit etiam, si alterius
consensui praecedenti, & non revocato postea
consensus alterius accedat. Quamvis autem
ad valorem matrimonii non sint necessaria verba
consentientium, ut docet D. Th. & constat
ex c. unico §. fin. de spons., illa tamen esse de
praepcepto, contendunt nonnulli, aliis repugnan-

tibus. Ego autem censeo probabilius, excusari
non posse a veniali sponsos, qui cum possint
verbis, solum nutibus suum consensum expri-
munt; agunt enim contra consuetudinem Ec-
clesiae. Sed ab ea culpa bene excusaret vere-
cundia, aut alia justa causa.

34. Non sufficit ad valorem matrimonii do-
natio annuli, vel traductio sponsae in domum
sponsi; nisi hujusmodi signa ex loci consue-
tudine vim habeant significandi consensionem.
Sufficit autem, si viro exterius consentienti fe-
mina manum porrigat. An autem satis sit fe-
mina manum non retrahere a viro, manum
porrigente? dubitari potest. Affirmant Pontius,
Viva, sed melius alii negant cum Sanctio, nisi
simul ore, vel alio nutu consensum exprimat.
V. Glosam verbo *stringit*.

35. *Quest. 9.* An sufficiat consensus con-
ditionatus? R. 1. affirm. si conditio sit de praeterito,
vel de praesenti, stante conditione, quia
tunc contractus non suspenditur; idque etiam
si conditio sit turpis; ut v. g. *volo te si for-
nicata es; si odio habes inimicum meum*; tunc
enim non verificata conditione, nullum est ma-
trimonium, quia deficit consensus. R. 2. con-
ditio necessaria de futuro, ut *si cras sol oria-
tur*, aut impossibilis, v. g. *si Caelum tetigeris*
non suspendit ex se matrimonium, nisi contra-
hens intendat differre matrimonium usque ad
eventum necessarium. Quod attinet ad condi-
tionem turpem de futuro, distinctione opus
est; nam si ea sit contra substantiam matri-
monii, v. g. bonum Sacramenti, fidei, vel pro-

lis, tunc utique nullum reddit Sacramentum, contra vero si non repugnet substantiæ matrimonii, ut *volo te, si patrem occideris*; nam consensus censetur absolutus, & conditio habetur pro non adjecta. Sed in foro interno si deficiat legitimus consensus, re vera nullum erit matrimonium. Constat ex *c. finali de condit. appos.* R. 3. conditio honesta de futuro facit quidem sponsalia; sed non matrimonium, quod exigit consensum de præsentii. Hinc postquam conditio impletur, non valet matrimonium, nisi accedat novus consensus, ut multi volunt cum D. Th. aut saltem prior virtualiter perseveret, ut aliis placet.

36. *Quest. 7.* Quid sit Matrimonium celebratur sub conditione: *si Pater consentiat*? R. si conditio sit de præsentii, vel præterito, stante consensu Patris; valet matrimonium, etiam si contrahentes illum ignorent. Quod si conditio sit de futuro, suspenditur matrimonium usque ad eventum conditionis. Ita omnes. Quod si Pater taceat, aut aliter dubitetur de ipsius assensu, standum est circumstantiis, & præcipue menti contrahentium, an contenti fuerint, quod positive non disenserint. Recte autem animadvertit Roncaglia, cavendum esse Parochis, ne absque urgentissima causa admittant conditionata hujusmodi matrimonia, ex quibus oriri gravia possunt incommoda, & difficultates contra validitatem ipsorum.

37. Nota, valde differre conditionem a demonstratione, modo, die, causa, & similibus. Demonstratio enim, vel causa matrimonio ad-

jecta, etiam si turpis sit, vel falsa non suspendit matrimonium. Hinc si quis dicat: *duco te, quia es virgo, dives*, cet. esto errore feratur, valide contrahit, cum præbeat consensum absolutum, qui non impeditur nisi ab errore circa substantiam, vel circa condiciones substantiales matrimonii. Neque suspendit *modus*, v. g. *duco te, ut mihi inservias*, etiamsi de re turpi sit, vel impossibili, v. g. *duco te, ut occidas*, quia consensus non pendet a modo, sicut a conditione. Verum si *modus* sit contra substantiam matrimonii, v. g. *duco te, ut adulterium facias*, videtur excludere animum vere contrahendi per intentionem contractui oppositam. *Dies* autem apposita, v. g. *duco te post triduum* suspendit contractum, quia ita contrahens non intendit perfectum ponere consensum, nisi post diem tertium.

CAPUT IV.

De usu Matrimonii.

38. *Quest. 1.* Quando sit illicitus usus conjugii? R. eum per se licitum esse docet Apost. ad Cor. 1. c. 2. *Uxori vir debitum reddat*. Potest autem ex accidenti esse illicitus. 1. si dubium sit de valore matrimonii, donec moraliter constet matrimonium carere legitimo impedimento. Hinc dubitans de morte prioris conjugis non potest iterum contrahere, nisi constet saltem moraliter priorem conjugem obiisse; ex *c. dominus de secund. nup.* Pariter is, qui